

Forsætisráðuneytið
Stjórnarráðshúsinu við Lækjartorg
Skrifstofa jafnréttis- og mannréttindamála
101 Reykjavík

Reykjavík, 12. desember 2022

Umsögn UN Women á Íslandi um áform um sjálfstæða innlenda mannréttindastofnun

Virðingarfyllst,
f.h. UN Women á Íslandi

Stella Samúelsdóttir,
framkvæmdastýra

UMSÖGN UN WOMEN Á ÍSLANDI

um

Áform um sjálfstæða innlenda mannréttindastofnun

Mál nr. 231/2022

UN Women á Íslandi er ein þrettán landsnefnda UN Women Stofnunar Sameinuðu þjóðanna um jafnrétti og valdeflingu kvenna. UN Women á Íslandi fagnar áformum stjórnvalda að koma á fót sjálfstæðri, innlendri mannréttindastofnun og tekur sömuleiðis undir mikilvægi þess að eiga gott samráð við alla hagaðila á sviði mannréttindamála samhliða stofnuninni.

Umræðan um mikilvægi þess að koma á fót á Íslandi sjálfstæðri innlendri Mannréttindastofnun er að minnsta kosti áratuga gömul. Má því segja að stofnun mannréttindastofnunar hafi verið í „bígerð“ í töluvert langan tíma. Það voru því sterk skilaboð að kveða á um stofnun sjálfstæðrar Mannréttindastofnunar í stjórnarsáttmála ríkisstjórnar Katrínar Jakobsdóttur á haustmánuðum 2021. Er það einlæg von UN Women á Íslandi að loks muni frumvarp þess efnis líta dagsins ljós á Alþingi og fá þá skjóta afgreiðslu.

Stofnun slíkrar stofnunar myndi loksins uppfylla þær kröfur sem gerðar voru í Parísarviðmiðunum frá 1993. En sambærilegar stofnanir má finna á Norðurlöndunum. Meginhlutverk slíkrar stofnunar væri að festa í sessi mikilvægi mannréttinda hér á landi og vernd þeirra og í samræmi við þann þunga sem mannréttindamál fá í skilgreiningum í stjórnarskrá Ísland, almennum lögum og fjölda alþjóðasamninga sem íslenska ríkið hefur skrifað undir.

Fáeinar athugasemdir UN Women á Íslandi um áformin:

A. Fjárhagslegar stoðir ótryggar

UN Women á Íslandi hafa áhyggjur af því að komið verði á fót stofnun sem fái ekki nægilegt fjármagn til að sinna tilskyldu hlutverki sínu. Til þess að stofnunin sé sannarlega sjálfstæð og óháð eftirlitsstofnun er mikilvægt að tryggja fjármuni og nægjanlegan mannafla til að sinna þeim mikilvægu störfum. Án nægilegs fjármagns og stöðugilda í upphafi óttast UN Women á Íslandi að ekki verði nægilegt bolmagn til að sinna þeim brýnu og aðkallandi verkefnum sem blasa við. Það er dýrt að koma á fót nýrri stofnun og telur UN Women á Íslandi að þeir fjármunir sem virðast eiga að vera eyrnamerkir í rekstur á ársgrundvelli muni duga ansi skammt og bagalegt að fara eigi af stað með jafn stórt verkefni með jafn litlum krafti. Þrjú stöðugildi duga skammt og er ekki til marks um metnaðarfull áform fyrir stofnunina. Það er einmitt grundvöllur þess að hægt sé að tryggja sjálfstæðri innlendri mannréttindastofnun sjálfstæði í störfum að stjórnvöld tryggi slíkri stofnun mannafla og fjármuni til að geta sinnt sínu hlutverki og verkefnum. Það er einlæg ósk UN Women á Íslandi að nægir fjármunir verði tryggðir til þess að mannréttindastofnun geti sinnt sínu hlutverki svo sómi sé að.

B. Sjálfstæð mannréttindastofnun í reynd

UN Women á Íslandi taka undir áhyggjur MRSÍ um að stofnuninni verði í reynd ætlað að vinna að eflingu og verndun mannréttinda á breiðum grunni samkvæmt Parísarviðmiðum Sameinuðu þjóðanna. Í því skyni er gríðarlega mikilvægt að tryggja strax að stofnunin sé í reynd óháð stjórnvöldum og geti þannig sinnt mikilvægum eftirlitsskyldum sínum. Það að ætla stofnuninni að heyra undir framkvæmdavaldið er því ákveðið áhyggjuefni. Aðrar eftirlitsstofnanir ríkisins sem sannarlega eru óháðar líkt og Umboðsmaður Alþingis og Ríkisendurskoðandi heyra undir Alþingi en ekki framkvæmdavaldið. Er þeim þannig tryggt nægilegt sjálfstæði til að sinna eftirliti sínu meðal annars gagnvart framkvæmdavaldinu.

UN Women á Íslandi hefur í fyrri umsögnum lýst því yfir að mikilvægt sé að halda vel á spöðum til að tryggja að stofnunin líti dagsins ljós. UN Women á Íslandi lýsir yfir ánægju með það samráð sem þegar hefur verið haft við samtökin um málin. Að auki vilja UN Women á Íslandi ítreka mikilvægi þess að í samráðsferlinu sé haft samband við sem flest samtök og að raddir sem flestra, þá sérstaklega jaðarsettra hópa fái að heyra í ferlinu.

UN Women á Íslandi er aðildarfélag Mannréttindaskrifstofu Íslands og tekur því heilshugar undir umsögn þeirrar skrifstofu.